



ՀԱՅ ԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ստորագրողի համար տարեկան 4 տոլար... 20 ֆրանկ... Տնօրեն Ս. Բ. ԿԱՆԻՍԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԵՒ ԵԿԱՄԱՆԱԿ ԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ...

Գ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 33

1887 ՅԵՆՅԵՄԻՍ 7

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 25 (Հ. Տ.)

ՁՈՐԵՔԱՐԹ

Կը հրատարակուի իշ. և Նրթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրությունը, եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն...

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲՈՎԱՆ ԳԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ընտրութիւն Հանրապետութեան Նախագահի. Արմ. Գո-Յաւան-Լատին Միութեան տարեկան խնայքը. Նամակ թիւքիւն (Կ. Պոլիս). Արթ. Հայր Արսէն Վ. Թօլմախեանի բանտարկուիլը. Վանի լիճը. Ռոմանապետի վիճակը. Տեղական. Արտասանման լուրեր. Մանուգումներ. Բանասիրական (Գաղապարտեայն Շուշան):

ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Յրանաւի Հանրապետութեան Նախագահական տաղանայը վերջացաւ. Բոնիքէն շարաթ երեկոյ, երկրորդ անգամ քուէարկութեամբ, Հանրապետութեան Նախագահ ընտրեց Պ. ՍԱՏԻ-ՔԱՐՆՈ օրի անուան արուած էին 827 քուէներէն 616ը: Առաջին քուէարկութեան ատեն ոչ մէկ ընտրելի բացարձակ մեծամասնութիւն չէր չափած, թէեւ Պ. Սատի-Քարնօ ամենէն շատ ձայն ունեցած էր, այսինքն 303 քուէ, մինչդեռ Պ. Ժիւլ Ֆէրրի 242, զօրավար Սօսիէ 148 ևն:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼՆ ՇՈՒՇԱՆ

Դրեց Մկրտիչ Ս. Թիւրքիւնի Պիւրաբոյ ի Բուսնուգ

(Շար. 32րդ թիւն)

Անցան հինգ ամիսներ, Բալու բանտարկեալ ՆորՇնակցի երեք երկուսարդներն անմեղ արձակուեցան: Շարունակ երեք ամիս տեւեց եղբունական ատենի առջեւ նոցա հարցաքննութիւնը. սոքա նախագահին քաջաբար կը պատասխանէին բոլոր եղբուրթիւնը կէտ առ կէտ, և արդէն Քէօհլան Մահմուտ անդադար կը դրէր Բալուայ կուսակալին որ իւր որդւոյն բուն սպանիչը փախուստ տուած են իրենց հայրենի տունէն ոճիրը դործուած զինքը և թէ Նոր Շնակցի երեք բանտարկեալը յանցաւոր չեն, իրենց անմեղութիւնը քննած եմ. ուստի կ'ընդունեմ որ բարեհաճիք ազատ թողուլ զիրենք:

Ընթերցողը անշուշտ պիտի մտածէ վայրկեան մը իւր ճակատը ձեռացը մէջ առնելով թէ Քուրդ մը, Հայոց թշնամի անձ մը, ինչպէս կրնայ ներում խնդրել կուսակալին անմեղութեան համար: Մահմուտ այնպիսի անձ մ'էր որ իւր կենացը կէտ մտքը միշտ անմեղութեան արիւնը խը-

Արմատականները տեսնելով որ պատահական կուսակցութիւնը միայն տակաւններին հետ միանալով պիտի յաջողանէ ժիւլ Ֆէրրի ընտրութիւնը, իրենց նախկին բնորոշներ Պ. Պ. Յրէյսինէն և Ֆլօքէն թողուլով, համաձայնեցան Պ. Սատի-Քարնօի անուան վրայ որ թէեւ չափաւոր հանրապետական է, բայց ժիւլ Ֆէրրի պէս իւր վրայ հրաւիրած չէ ժողովրդի հակապետութիւնը, Թօնքիի արշաւանքին պէս արտասահմանեան խնդիրներով Ազգին ոյժը դործածած և Պիսմարքեան քաղաքականութեան դործիք եղած լինելու ամբաստանութեամբ:

Պ. Սատի-Քարնօ ծնած է Լիւսօ 1837 օգոստ. 13ին և թոռն է այն անուանի Քարնօին որ 89ի Մեծ Յեղափոխութեան ժամանակ նշանաւոր եղած էր իւր հայրենիքի մատուցած ծառայութիւններով, թէ՛ պատերազմի դաշտերին վրայ և թէ՛ քաղաքական խնդիրներին մէջ և իւր ազատական գաղափարների համար աքսորի եւս արժանացած էր թագաւորականների իշխանութեան ժամանակ:

մած էր. բոլոր մերձակա զիւղերու Հայ ժողովուրդը իւր անունին կը դողար, Մահմուտ ինչ որ պահանջէր Հայոցմէ, տոակ, եզ, ոչխար, իւղ... բոլորն ալ իւր կամքին համեմատ կտրուէր նրա: Երեք բանտարկեալներ վերադարձան իրենց հայրենիքը. երբ լսեց Մահմուտ, անմիջապէս իւր ծառային հետ երեք ձի խրկեց Նոր Շնակ որ իրեն մօտ երթան. սոքա կը կարծէին որ եթէ Մահմուտի ղէմն ելնեն, այս անգամ բոլորովին պիտի կորսուին. կը հարցնէին նորա ծառային (որ բարեսիրտ մի Ղըզըլպաշ Քիւրտ էր) թէ ինչ բանի համար զիրենք իւր մօտ կը կոչէ Մահմուտ. բայց նա բան մը չգիտնալ կը խոստովանէր անկեղծօրէն: Գրեթէ բոլոր զիւղացիք, Հայ և Քուրդ, ամենքն ալ կը հարցնէին, կուզէին հետաքրքրել լինել, բայց դժբաղդաբար և ոչ մի բան կարող եղան հասկնալու. սոյն տեսարանի սարսափելի հետեւանքներն բացէ իրաց կտեսնէին իրենց առջեւ. Վերջապէս երեք անմեղներ վերջին ողջոյնը տուին ծնողաց, մահուան դատապարտեալ անձերու պէս ճամբայ ելան զէպի Ազլալ. երեքն ալ միաբերան կ'վայելէին թէ Մահմուտ պիտի սպաննէ զիրենք. եւ ըստ թէ կը լինէին մշտնջենաւոր բռնի աշխատութեանց ենթարկելի զմեղ, մեր յօժար կամօք զերի կը լինէին Մահմուտի միայն թէ ողջ թողուր զմեզ. Այսպէս տրտմութեամբ և մտաւախութեամբ մը-

Պ. Քարնօի ընտրութիւնն ընդհանուր ուրախութիւն պատճառած է Յրանաւի մէջ որով առանց մեծ խրաւրդութիւնների վերջացաւ նախագահական տաղանայը:

Մեր պարտք կը համարենք հրապարակել մեր բարեմաղթութիւններն անել Քրանսական Հանրապետութեան և նորա նորընտիր Նախագահի բարօրութեան համար, այն աշխուժող վերջի օրի ազատ հոգի վրայ կը գլուխուին բաւական թուով Հայեր հաւաքուած, կամ վաճառականութեամբ զբաղելու, կամ ուսման և գիտութեան լայն ստանալու, և կամ բռնութեան ձեռքէն մի ապաստան գտնելու և ազատ շունչ առնելու համար:

—Է. քսի հայ և յոյն ուսանողներն շնորհաւորական հեռագիր ուղղել են Հանրապետութեան նորընտիր Նախագահին:

տան Ազլալ. Անմիջապէս իմաց տրուեցաւ Մահմուտի որ Նոր Շնակցի երեք Հայք եկած են. յանկարծ նրա սենեկի դրան ձախնջ լուեցաւ. հրամայեց որ ներս մտնեն. սոքա տեսակ մը բանդաբուռներով գրաւուած էին, թէեւ տակի դողալով սասանեալ անշարժ կը կենային Գուրդին ղէմ:

Մահմուտ հասկցաւ որ շատ վախցած էին, մօտեցաւ նոցա և սկսաւ ժպտող մը խօսիլ. սպառնով եղիք, անմեղներ, թէեւ զձեզ անիրաւութեամբ դատի ենթարկեցի, նախ և առաջ կ'ստեղծեմ որ ամենքնիդ ալ ներքէ ինձ. մի անիծէք զիս, արդէն տիւ և զիւր խիղճ կը տանջէ զիս, բոլոր աղետալի եղելութեանց պատճառը ես եմ. որդիս իմ չար խորհուրդով զիմաւորեց ձեզ Շուշանը առեւանդելու համար. եթէ Մեղքն իւր քաջ և հաւատարիմ կնոջ հետ այս կողմերը կը գտնուէին, ըսէք որ ես կը ներեմ իրենց, թող դառնան դարձեալ իրենց հայրենի տունը. ալ սակէց վերջը պարկեւոր մարդոց կարգը անցնելու ուխտեցի. ահա ձեզի հարիւրական դահեկան, գացէ՛ք ձեր ընտանեաց քով հանգստանալու: Մահմուտ խիստ հեզ ձայնով կը ըսէր սոյն խօսքերը և մի քանի կաթիլ արցունք ևս հոսեցին իւր աչքերէն: Երեք Հայ երիտասարդներն Մահմուտի ոտքը ինկան թողութիւն խնդրելու. նոքա կը կարծէին թէ երազ մ'էր տեսածնին: Զարմանալով

Արմ. Գո-Յաւան-Լատին Միութեան Տարեկան խնայքը

(Շար. 32րդ թիւն և վերջ)

Լեւոն Զ. Սպանիաի թագաւորին միջնորդութեամբ Գաշիկէի բանտէն ազատուելով եկաւ Եւրոպա ուր 12 տարի մնալով աշխատեցաւ վերականգնել Կիլիկիայի հայ թագաւորութիւնը Եւրոպական արքունիքների օգնութեամբ որոց մօտ մեծ պատիւ և համակրութիւն գտած էր. բայց վերջապէս չկրցաւ յաջողիլ այդ օգնութիւն ձեռք բերելու և մեռաւ ի Փարիզ ուր մեծ հրատուով թողեցին զինք ի Սէն-Տընի, Յրանաւի թագաւորների գերեզմանատանը մէջ:

Պ. Իսկէնտեր կը յարէ թէ Հայեր այնուհետեւ չգաղթեցան իրենց աչք գէպի արեւմուտք դարձունելէ և բազմաթիւ հայ գաղթականութիւններ եկան հաստատուեցան Եւրոպայի զանազան քաղաքներն: Մէջ կը բերէ Վենետիկի Միթիթարեան Պատ. Միւս բանութեան գրականական գործունէութիւնը և զանազան կողմերէ հայ

առանց ետեւին քառնալու կը արուեստէին ճամբանին, կարծելով թէ Մահմուտ խնդրեցած է և հասկնալով ինչ էր այն տեսիլը: Երբ հասան Նոր Շնակ, հետաքրքրեց խուռն բազմութեամբ կը զիմաւորէին հասկնալու համար թէ արդեօք ի՞նչ պատահած է Քէօհլան Մահմուտի և նոցա մէջ: Վերջապէս փարտուեցաւ ամբողջ զիւղացւոց մտաւախը. քրիստոնեայ և մահմետական բոլորն ալ ուրախ և զուարթ էին. ամենքն ալ կը կարծէին թէ մահմուտ անդադարեալ վճիռ պիտի տըրուէր նոցա. դարձեալ կ'ողբէին և կ'օհնէին Մահմուտի բարեբարութիւնը և մարդասիրութիւնը:

Տարի մը վերջը Քէօհլան Մահմուտ որդւոյն մահուան ցաւին որ զինքը կը տանջէր, չգիտնալով, ծանրապէս հիւանդացաւ: Իւր վերջին վայրկեանին Ազլալի ծեր մահմետականներն իր մօտ կը կոչէին և կը սկսի խօսիլ սապէս. Չեզի կ'սրտեւում որ երբեք Հայոց մը իրաւունքը սոսնակիս չընէք, իրրեւ եղալը վարուիք նոցա հետ, այժմ կ'ըզամ որ իմ վերջին ժամն արեւած է, անոր համար կ'պարտաւորիմ արդարութիւնը խոստովանելու. որդւոյն մահուան բուն պատճառը ես կըլայ, ես տուի ամէն անգամ չար խորհուրդներ նորա, վերջապէս ես եղայ նորա դահիճը. երանի՛ այն մարդուն որ բարեսիրտ և աստուածամկալ է, երանի՛ անոր որ ուղիղ ճանապարհէ չի շեղիր ու կը ճանչնայ իւր

ուսանողներին եւրոպայ եւ մանաւանդ Պրանսա գալ ուսում առնելն և այլն: Եւ այս ամենէ կը հետեւցուն թէ Հայեր թէ՛ ծագումով, թէ՛ ցեղային նմանութեամբ, թէ՛ պատմական հին գաղանկացութիւններով և թէ՛ յայտնի ձգտումներով գործած են և կը գործեն միշտ գէպի արեւմուտք ուրիշ կը ծագի իմացական լոյսը, մինչդեռ իրենց դրացի ազգեր, թիւրք, Պարսիկ, Արաբ և Քիւրտ, գործած են և կը գործեն միշտ գէպի Արեւելք ուրիշ կը ծագի նիւթական լոյսը:

Պրն. Իսկէտէր այդ պատճառներով արդարացի մի գործ կը համարի Հայերին ընդունելը յունա-լատին գաղանկացութեան մէջ և կը վերջացունէ իւր ճառը, բաժակ առաջարկելով Հայերի կողմէն որոնք Միջերկրականի ծովերին մէջ ծայրը կը գտնուին, Մարոքցիներին կենայր որոնք այդ ծովերի միւս վերջին ծայրը կը գտնուին և Եւ-Մարքայ բնակչութեան անդամ Պ.Պաւսէնի կենայր որ Մարքի մէջ կաշխատի փրանսական վաճառքներին համար շահատաններ (debouché) գոյացունելու:

Աւանդիկները ջերմացնել կը ծագահարեն այս առնեալսութեան և իրենց շնորհաւորութիւններ կը յայտնեն հոն գտնուող Հայերին, Մեծ. Պ. Պ. Փէշիվանեանի, Թիւ խուզեանի, Էլմասեանի և այլն:

Միւս տոնարարներն՝ որք են Եւրոպայի ճէյն Ապու-Նատարա և ուրիշ խմբողիներ կամ գրագէտներ, Հայերի նկատմամբ ոչինչ խօսած չլինելուն, այլ Անգլիոյի և Ալմանիայի գէտ վերստինգութեան ճառեր կամ ոտանաւորներ խօսած լինելուն համար, աւելորդ կը համարենք թարգմանել:

Բայց անօգուտ չենք սեպեր դը-

նել այստեղ խաղաղան մի լրագրի անօրէնին, Պ. Լ. Թիւագոսի խօսած հետեւեալ կարճ ճառը: Հայ գործիչներն ալ իրենց բաժնի համար կըրնան օգտակար խրատներ առնել անկէ:

«Ձեր մէջ խօսք առնելով, բռն է Պ. Թիւագոս, իմ բաղձանք ոչ ճառախօսութիւն անել է և ոչ ալ մի աւելորդ բաժակահարութիւն արած լինել. պարզապէս կուզեմ ներկայացունել ձեզ մի գիտողութիւն: Մենք հաւաքուած ենք այստեղ «Միջերկրականի ծովերեայ Մարքային Միութեան» կենայր խմբու: Այս եղբայրական ճաշկերպներ անտարակոյս շատ հաճելի և խրախուսական են. բայց բաւական չէ միայն իրար շնորհաւորել և մի մեծ գաղափարի վրայ անդէպ հիացմամբ վերացական երջանկութեան մէջ մնալ: Պէտք է օրինական հաստատութիւն տալ այդ գաղափարի, պէտք է իւր անշարժ դրութենէ դուրս բերելով այդ գաղափար՝ սկզբնական շարժումի ոյժ տալ անոր, վերջապէս ճանապարհի վրայ դնելով քաղցրանք, թէ՛ օրէնքադրական իշխանութիւնների միջոցով, և թէ՛ դիւ անագիտական կամ վաճառականական միջոցով: Միթէ՞ անհրաժեշտ չէ ուսումնասիրել այն միջոցներ և ծրագրեր որոյցով կարելի պիտի լինի դուրս հանել զայն իւր գաղափարական վիճակէ և յաւաճ տանիլ գործնական տեսակէտով:

«Միջերկրականի ծովը տղատ լինելու համար, պէտք է նախ և յաւաճ ազատել նորա երկու ծայրերը Անգլիայից և ձեռքէն: Պ. Պաւսէնի, Պրանսի արտաքին գործերի նախարար, իւր բարձր խելքով և դիւանագիտական օրամտութեամբ յաջողեցու ազատել Սուէզի Ջրանցը և

արգիլել որ Նախագահ Ա. Երզրը որ կը ցանկար փրանսական մի լին գործունել Միջերկրականը, չիրագործուի յայտ Անգլիայիցիներին, Միջերկրականը անգլիական լին գործունելով, ըստ որում Անգլիան մինչեւ այժմ տիրապետած է Միջերկրականի երկու ծայրերին, Սուէզին և Ճիպրալթին, և իրեն համար հանգստեան կայաններ արած է Մալթա և Կիպրոս կղզիներն:

«Ձե՞ կարելի միթէ գիմել փրանսական դիւանագիտութեան Գլխի հիմնութեան և լուսաւոր խորհուրդներին, որպէս զի լատինական ցեղին պատկանող միւս մեծ Պետութիւններին հետ համաձայնութեամբ աշխատի Ճիպրալթի անգլիական մասին ալ ձեռք բերել այն յաջողութիւն որ ունեցաւ Սուէզի Ջրանցին համար:

«Տեսէք, քննեցէք և վճռեցէք: «Ահա՛, Պարոններ, այս խնդիր կենթարկեմ ձեր լուսամիտ խորհրդածութեան և մարդտիրական խճերի»:

Ժողովը նկատի առնելով այս խնդիր, կորոշէ որ Միութեան հիմնագիր-աւետել Պ. Կրօմիէ այս խնդրով մի առաջարկ ներկայէ արտաքին գործերի նախարարին:

Ահաւասիկ, ըստ մեզ, խոհեմ մի մարդ որ կը ջանայ քաղաքական նըպատակով տրուած ճաշկերպներէն մի գործնական արգիւնք ևս յաւաճ բերել:

Հայ ազգային տեսակէտով, այս մարքային Միութեան նկատմամբ մենք առիթ ունեցած ենք ուրիշ անգամ մեր մտածումներ յայտնելու և այսօր ալ նոյնը միայն պիտի կրնանք կրկնել: Մենք ուրախ կը լինինք որ Հայեր, ոչ միայն տարին 4-5 անգամ, այլ ամեն օր ուրախութեան և խնջոյքների մէջ գտնուին, եթէ կրնան. ուրախ կը լինինք որ ամեն ազգերէ անձերի հետ անգամակցութիւն և յարաբերութիւն ունենան և նիւթական ու բարոյական օգնութիւններ մատուցանեն այդպիսի Միութիւնների, եթէ իրենց միջոցներ կը ներեն. բայց «Հայ Հայրենասիրական բնակրակցութեան» անունով և այդպիսի մի բնակրակցութեան նպատակին հասնելու համար խնջոյքներով միայն գրադիլ, և գեւա մարտասուներ չունեցած՝ մարքային խնդիրների կարգադրութեամբ զբաղիլ և անգլիական ու արմատական մարքային Միութիւնների գէտ մրցելու համար յանուն Հայ ազգին գիմել և յարել մի քանի անհասանելի կողմած մարքային Միութեան օրոնք պաշտօնական գիրք չունին այդ գործի համար, այդ ընթացք տղայական կը լինի և ծանր խորհող անձերի ծիծաղը միայն կը շարժէ: . . . Իբր Հայ Հայրենասիրական բնակրակցութիւն՝ այդ չէ մեր անելիք առաջին գործը: Մեր խօսքեր չեն վերաբերել ի հարկէ այն պարզամիտներին որոնք ամեն բանի մէջ խորհրդադէտ կուզեն ձեւանալ, և գիրենք միմիտարելու համար կուզեն անպատճառ խաբել գիրենք և խորհրդաւոր մի բան երեւակայել տար-

բնակ գործերին մէջ. . . Մենք չենք ուզեր աւելի ծանրանալ այս հեշտ վրայ ինչ ինչ նկատումներով, մանաւանդ որ Արմենիան պաշտօն չունի տպագրութիւն սերմ ցանկաւ: . . . Այլ թէ ի՞նչ է «Միջերկրականի մարքային Միութեան» նպատակով կազմուած «Յունա-Լատին գաղանկացութեան» ծրագիրը որին Հայեր ևս ընկերակցեցան վերջերս Հայ Հայրենասիրական մի գործ կատարած լինելու համար, մի քանի տարով կը դնենք այստեղ, քաղելով այդ մարքային Միութեան օրգանն եղող Le Moniteur des Petits Capitaux շաբաթաթերթէն:

«Ա. — Գրիգորեան (լատինական) տոմարը ընդունել տալ Միջերկրականի ծովերեայ բոլոր ազգերին և այս կերպով դիւրացունել մեր յարաբերութիւններ մեր բարեկամ սլավոններ և մեզ ընկերացած մանմետակամներին հետ:

«Բ. — Չափերը, կշիւները և դրամները վերածել տասնորդական դրութեան որպէս զի անգլիական սովին և աւետրական թալէրը դերադանցութիւն չունենան Արեւելքի մէջ և մէջտեղէ վերջուի փոփոխական և անհաստատ արժէք ունեցող դրուշի դրութիւնը:

«Գ. — Թղթատարական յարաբերութիւնները դիւրացունել, նամակագրութեան, թղթատարական քարտէզների գիրքերը աժանցունել, շաղենաւով և երկաթուղիով ճանապարհորդութիւնների գիրքը միակերպ աժանցունել ևս:

«Դ. — Միջերկրականի Միութեան երկիրներին մէջ ջնջել մարտի, բաժի, անցում լիմի և այլ այսպիսի տուրքերն և հրատարակել տպարանների ազատ փոխանակութեան դրութիւնն և հաղորդակցութեան կատարելալ աղտութիւն:

Ս. յո ծրագիր համառօտակի ներկայացնել յետոյ, ամեն անկողմնաւայլ և լուրջ խորհող անձերի գաղտնիութեան կը յանձնենք վճռել թէ մեզ Հայերիս համար, Հայ Հայրենասիրական մի բնակրակցութեան գաղափարին և նպատակին նուիրուած Հայերիս համար, ժամանակն է արգեւօք այժմ այսպիսի խնդիրներով և ծրագրերով զբաղուելու, եթէ մեր նպատակն է իսկապէս Հայ Հայրենասիրական վերակենդանութեան գործին ջանալ և ոչ թէ ցոյց տալ միայն թէ մի բան կանենք:

Կը վերջացնենք խօսքերնիս, յայտնելով թէ գէթ սա բազմաթիւ թիւնն եղած է այս անգամ որ Պ. Ժան Պրոսպէր չէ գտնուել այս խնջոյքի մէջ, ապա թէ ոչ գտնուել անցած տարի պատահածին նման խնջոյքն յետոյ կը սկսէր ասոր անոր գլուխ ցուցունել թէ իւր խօսած ճառ շատ գեղեցիկ էր, ամենքն իրեն հաւանած և ծափահարած էին, իսկ Պ. Իսկէտէր որ ոչինչ չգիտեր, լուսկացաւ խօսիլ կը նախանձի իւր փառքի վրայ ևս: . . . Եւ այս տեսակ տղայական հաւաքակցութիւնները՝ մինչեւ իսկ օ-

իրաւունքը, ահա այժմ ձեզի և աշխարհի վրայ եղող բոլոր Մահմեմատական ազգի կիրառում որ Գրիգորեանց դէմ ունէ անիրաւութիւն չգործեն. նոցա ստացուածոց, նոցա հարստութեանց աչք մի՛ դընէք: այն հարստութիւնը որ Աստուած տուած ձեզ, անշուշտ ուրիշներու ալ պիտի պարգեւէ: ահաւասիկ իմ ցաւակցութիւնս կը յայտնեմ ձեզ: Իւր մօտ գտնուող ծերունի Քուրդեր շուարեալ կհեռանան և հետեւեալ առաւօտուն Քէօհլան Մահմեմատի մահուան գոյժը կը արտաքնուի Ալլալի ու մերձակայ գիւղերու մէջ:

Բաւական տարիներ Բալուայ մերձակայ գիւղերը Քուրդաց հարստահարութիւններէ զերծ կը մնան և յետոյ դարձեալ կ'սկսին իրենց վատ բնակրակցութիւններն գործադրել:

1865 տարւոյ մայիս ամսոյ սկիզբները երեկոյ մը Նրիգահան քաղաքէն երեք ժամ հեռաւորութեամբ արեւելեան կողմը, Ս. Գիւրդ վանուց երկրորդ յարկի ծայրը մի սենեակի անկիւնը ցնցոտիներ հաղած քսան տարեկան հիւանդ կին մը անկողնը մէջ նստած էր. դէմքը մկրտմանի դայն առած, դողդոջուն չէ խորունկ և անշարժ տշերով, անգամները սաստիկ նիհարցած, մարմինը հողագոյն, այտերը թուլցած, սակորուտ և գունաւոր ձեռքեր, ճակատը խորշմուած, գեղեցիկ և երկայն մաղբիւր խառն ի խառն երեսն ի

(Շարունակելի)

հենք
այս
ով,
չու-
ու...
նաք-
ազ-
յու-
եւս
յրե-
լի-
լ կը
նաք-
L 6
րա-
կան)
կրա-
ն և
արա-
ովե-
կան-
զը-
զը-
սու-
երա-
մէջ
ան և
րուչի
րու-
ովա-
րար-
չու-
անա-
միա-
ծեան
ամի,
ուր-
քնեքի
ծիւնն
ալ ա-
ներ-
ղմա-
տառ-
ել թէ
ոնեա-
գա-
րուած
արդ-
ով և
է մեր
րենի-
ն շա-
թէ մի
յայտ-
որու-
Պ. Ժան
ննջիքի
ծ աւ-
էն յե-
ն ցաւ-
ու գե-
նած և
կենտեք
խօսիլ
յ ևն :
ան հա-
տիկ օ-

տարներին , իրենց քաղաքավարու-
թեամբ Հայերն իրենց մէջ ընդունած
Միութեան անդամներին տկանը
հասցունել . . . : Ասանք ենթադրա-
կան կամ ուրիշէ հազարգումած լուրեր
չեն , այլ նոյն իսկ Պ. Պրուստինէն իւր
ստորագրութեան տակ : Պատիւ այդ-
պիսի գործիչներին որոնք այսպէս կը
վարուին նոյն իսկ այն օտարագրինե-
րի առջեւ որոնց առջեւ կը համարին
բարձրացուցած լինել մեր Հայ ազգի
պատիւ . . . :

Ճշմարտութեան դէմ մեղանշած
չլինելու համար , կը խոստովանինք թէ
Մեծ. Պրն. Յ. Իսկէնտէր , թէեւ հա-
մակարծիք չլինինք իրեն ինչ ինչ կէ-
տերի մէջ , կընդունինք թէ այն-
չափ ծանրաբարոյ է որ Պ. Պրուստինի
գրածներին չափ և իրեն նման վախ
չպատճառէր մեզ օտարներին առջեւ
Հայերն ծիծաղելի դարձունելու . . . :
Մ. Փ.

ՆԱՄԱՆ ԹԻՒՐԳԻԱՆ

Կ. Պոլս , 16/28 նոյ. 1887

Կ. Պոլսոյ մէջ Ազգն ու Վարչութիւնն
զբաղեցնող միակ խնդիրն է այժմ Ս.
Պատրիարքի հրաժարականն որով ա-
մենայարմար առիթ մը կը ներկայա-
նայ աւելի յայտնի կերպով տեսնե-
լու , զմեզ կառավարել ցանկացողնե-
րէ տմանց իսկական գործը : Ասանցմէ
մին 30 հատ Օսմ. լիբա կը խրկէ այս-
տեղի խմբագիրներէն միոյն , յայտ-
նելով թէ « յետ երկար վարանման
որոշած է խոնարհիլ Աստուծոյ և Ե-
րեւոյթիւնութեան կոչման առջեւ » :
Արի մը ազգասիրութեամբ ընդար-
ձակ ամբաստանադիր մը կը խրկէ ուղ-
ղակի Բ. Դրան , ընդգէժ քանի մը
բարձրատիման եկեղեցականներին զորս
կը մատնէ իրեն առաջնական մեքե-
նայնէր Թուրքիայի մէջ և երբ կը հար-
ցուի իրեն պատճառն այսօրինակ ցած
ձեռնարկութեան մը , նա մէջտեղ կը
բերէ ճիշդութեան տաճան . Նպա-
տակը կարգաւորուիլ զմիջոյ . և մեծ
բան է , կըսէ , անմեղ հոգի մ'ազա-
տելու համար (իր թէ Եւհայազեան
հոգի ունենար) այսպիսի փոքրիկ
մասնութիւններ ընելն :

Բայց Երեւոյթիւն Պատրիարքի հր-
աժարականը սովորական գէտքերէն
չէ , թէեւ ոչ ալ քաղաքական նաւոր
հաշիւներ ունի . խնդիրը պարզ է .
Դուք որոշած է ամենեւին չզբաղիլ
Հայկական խնդիրներով . թողքիք
թաղքիքի ետեւէ կերթման դիպուկութե-
թուրքերի դատական գործոց պաշ-
տօնատան գրասեղանին վրայ , իսկ
կառավարութիւնը չհաճէր գտնէ բա-
ցատական պատասխան մ'իսկ տալ
զայն յոյս իշխանութեան . և այս է
ամենէն աւելի անտոնիկ կէտը : Սա-
կայն Թուրքերը քիչ մը սխալ ըմբռ-
նեցին Երեւոյթիւն Պատրիարքի ոգին ,
կարծելով թէ Վեհապետեան Սրբա-
ղան հոգւով մեղմնով ծախուած է
իւր Վեհապետին : Դէպքերն երեւան
եղան սակայն և ժամանակն օգնեց
մեզ որ տեսնենք և խոստովանինք
թէ հնութեան դպրոցէն ելած Պատ-

րիարքի մը որտիւն թուումս և թոյնած
ծաղքերուն տակը տակաւին կան Ազ-
գային և եկեղեցական նախանձա-
խնդրութեան կայծեր . և երբ խնդի-
րը ազգին գայութիւնը ու եկեղեցւոյ
պատիւը վերկելու մէջ է , այդտեղ ան-
վեհեր է Յարութիւն Պատրիարք ,
այնչափ անվեհեր , մինչ զի պահ մը
կ'ապշի Թուրքերու դատական գոր-
ծոց նախարարը , այսինքն Օսմանցի-
ների լուսաւորութեան ջաջը , որ կան-
չելով բարձրատիման հայ պաշտօն-
եայ մը , « Ձեր Պատրիարքի հրաժարա-
գիրը , կըսէ , երկու պատերազմող
տէրութեանց միջեւ փոխանակուած
վերջին յայտարարութեանց խորխո-
սոն ունի . Փաթիւրք էֆենտին ազատ
է գործէ քաղաքաւ , բայց թող բա-
րեհաճի հասկցունել իւր յաջորդին թէ
նմանօրինակ ընթացք մը բռնել կա-
րելի չէ հանդէպ Բ. Դրան » : Այսու-
ամենայնիւ այսպիսի ցուալի գէտքեր
իրենց միտքերով կողմն ալ ունին .
և միթէ՞ տակէ աւելի աղէկ ապացոյց
մը պէտք էր , հասկցունելու համար
կարգ մը թրքապաշտ հայ էֆենտի-
ների թէ բոլոր հոգւով գերի լինե-
լով իսկ կարելի չէ զլուս ելնել մահ-
մէտահանների հետը և ո՞վ աւելի
քան Երեւոյթիւն Պատրիարք այնչափ
անկեղծութեամբ յարեցաւ Բ. Դրան
կառավարութեան : Ապագային հա-
մար չէ մեր այս խօսք . ապագայն
կրնայ աւելի աղէտներ բերել մեր
գլխին և այդ աղէտներէն էն խոշորը
կուգայ մեզ Զմիւռնիական , Մուրա-
տանցի գահէն : Վերջիշեալ ամբաս-
տանադիրը զոր Պատրիարքարանը պա-
հանջեց կառավարութեանէն և չտա-
ցաւ , գաղտնի շշուկ մը կը հանէ այս
օրերս Կ. Պոլսոյ հրապարակին վրայ .
իսկ Դուք գորա իմաստը յայտնեց
Պատրիարքարանին անուղղակի միջոց-
ներով միայն , գուցէ հասկցունելու
համար թէ Թուրքերը անտեղեկ չեն
Հայկական դարձուածներէն : Այժմ
խնդիր է թէ ի՞նչ նպատակաւ կը
մատնէ Մուրատեանց իւր ազգն . ե-
թէ վարդապետ մը պաշտպանելու
համար է ըսուի , սխալ է . զի ինք
Զմիւռնիայի առաջնորդը շատ աղէկ
գիտէ որ Հայոց Պատրիարքարանն Կ.
Պոլս բերելով Եւհայազեանին , կա-
խողան , չափաւ հանէր զինք . գուցէ
ամենաթիւնեմա պատիւ մ'իսկ չտնօ-
րէնուէր անոր , քանի որ Ազգային
Ժողովին մէջ գեւ չէ մեռած Փափազ-
եան , ոչ ալ Քրիստոսոստոսի ախայ-
ները թափած են լիովին . իսկ եթէ
կաթողիկոսական սխալ կը հանէ Մու-
րատեանց այդ ամբաստանադրով , ա-
ւելի արդար էր Ռուսոյ Զարին դէմ
ուղղել այդ սխալ քան անմեղ Հայե-
րին , հասկցունելու համար Ն. Վեհա-
պետութեան թէ ինչու Մակարին
Կաթողիկոս ըրիր ու ինձի չըրիր : Ո՛չ
այն է սակայն և ո՛չ միւսը . Զմիւռն-
իայի առաջնորդը ցած միջոցներ կը
գիտէ , որովհետեւ Պատրիարք ըլլալ
կուղէ և ագոր համար պէտք է կան-
խաւ աչքը մանել Թուրքերին , որ ա-
տեն գիւրին կը լինի բարեփոխել Սահ-
մանադրութեան այն մէկ յոգւումը

թէ Կ. Պոլսի Պատրիարքը պէտք է
Օսմ. հպատակ լինի : Բարձրացուցէ՛ք
Մուրատեանցին որչափ կուգէք . Զմիւռ-
նիայի գահէն մինչեւ Լուսաւորչի գա-
հէ թող վերանայ այդ մարդ , բայց
այս ամբաստանադիր կը պարունակէ
իւր խելո՞ն ու արժէք : Մեր այս տո-
ղեր ո՛չ Թուրքերին կազգեն , ո՛չ Մու-
րատեանցի խիղճը կարթնցունեն . մեր
նպատակն է Հոյ հրապարակասունե-
րի ուշադրութիւնը հրաւիրել Զմիւռն-
իայի վրայ ուր Մուրատեանց կը մատ-
նէ , Վանի վրայ ուր Պոզոս կը հա-
րըստահարէ , Աղթամարի վրայ ուր
Խաչատուր կը կեղեքէ , Պրուստի վը-
րայ ուր Բարթոլոմէոս կը տիրէ : Եւ
այս ամենք ոտնդուած են մեզ կա-
ռավարելու համար . . . ԵՐԱՆԻՆԻ

Արթ. Հ. Արսէն վարդապետ Թօխմախեանի
բանտարկութիւնը

Վանէն մեզ կը գրեն հետեւեալը
նոյ. 3/15ին :

« Արթ. Արսէն վարդապետ Թօխ-
մախեան Եւստակի կողմը գնացած էր
հին պատմութիւններ հաւաքելու հա-
մար : Իրեն նկատմամբ զրպարտու-
թիւններ կանեն Վանի նահանգապետ
փաշային որ այն կողմեր գնացած էր
պարտելու : Եւստ մը հարցաքննու-
թիւններէ վերջ , նահանգապետ փա-
շան Արսէն վարդապետին զրկեց այս-
տեղ քաղաքը ուր բանտարկած են
այժմ իսկու հսկողութեան տակ այն-
պէս որ մարդ չկրնար տեսակցութեան
երթալ : Կըսուեն փաշայի վերադար-
ձին : Ոմանք կ'աւան թէ Աղթամարի
Խաչատուր կաթողիկոսի զրպարտու-
թեանն զոհ եղած է Արսէն վար-
դապետ : »

ՎԱՆԻ ԼԻՃԸ

Կ. Պոլսի «Առեւտրական լրագիր»ը
կիմացունէ թէ Սուլթանը յատկապէս
հրաման հաներ է որ Վանի լճին վը-
րայ կանոնաւոր նաւարկութիւն հա-
տատելու նախապատրաստական աշ-
խատութիւններն շուտով յառաջ տար-
ուին :

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Թուրքիայի Հայերի Կրօնական Ժո-
ղովը նոյ. 16/28ին Ամեն. Խորհրդան
Հայրիկի առեւտրապետութեամբ արած
նստին մէջ ուր յատկապէս հրաւիր-
ուած էր նաեւ Դեր. Խորէն Նար-Պէյ
Սրբազան , նկատի առած է Ռուսո-
նիայի Հայերի վիճակը : Ն.Դերապետ-
ուութիւնը ժողովին հազարգեր է Ռու-
մանիայի Հայերի նիւթական և բարո-
յական վիճակին վրայ մանրամասն տե-
ղեկութիւններ որոնք անձամբ ստա-
ցած էր իրը այցելու հովիւ այնտեղ
գտնուած միջոցին : Միանգամայն
յայտնեց թէ պէտք է ապահովել
այն նիւթական միջոցներ որոնք ան-
հրաժեշտ կը լինին Ռումանիայի Ա-
ռաջնորդ եղող մի եկեղեցականի
Ժողովը որոշեց որ այս նկատմամբ բա-
նակցիլ որոշ հետ որ անկէ և կարե-

լի եղածին չափ շուտ դործել : Պատ-
րիարքական Փոխանորդ Դեր. Իւթիւ-
ճեան վարդապետին՝ որ երբեմն պաշ-
տօն վարած է Ռումանիայի մէջ , Կրօն-
Ժողովի նախորդ նստին ներկայած վի-
ճակագրին համեմատ , Ռումանիայի և
Սուչաւաի (Աւստրո-Հունգարիա) մէջ
1447 տուն Հայ կայ , կամ ուրիշ հաշ-
ւով , 6140 հայ (2995ը արու և 3145ը
էգ) . ասանցմէ զատ , միջին հաշուով ,
700 պանդուխտ Հայաստանցիներ կան
Ռումանիայի ծովեզրեայ քաղաքներն
ախուռած : Դեր. Իւթիւճեան այս վի-
ճակագիր կազմած էր 1881ին , հոգե-
լոյս ներքէն Պատրիարքի հրամանով :

ՏԵՂԱԿԱՆ

Պրաղիայի Տօն Բէգրօ Բ կայորը որ
2 շաբաթի չափ Մարտէյլ անցունելով ,
գիտական , արհեստական և այլ հե-
տաքրքրաշարժ տեղերն աչքէ ան-
ցուց և մտադիր էր անցած շաբաթ
եգիպտոս երթալ , բժիշկների խոր-
հրդովն Գան գնացած է այժմ : Տօն
Բէթրօ 62 տարեկան է . ուսեալ մի
անձ է և շատ կը յարգէ ուսեալներն
Թէեւ կայսր , բայց պարզապիտան
մի կեանք կը վարէ :

— Մարտէյլի խուլ և համբերը
անցած կիրակի մի ճաշկերոյթ ունե-
ցան , ի պատիւ իրենց վարժարանի որ
1819էն վեր հաստատուած է Մար-
տէյլի մէջ : Իրենց նախագահ , Պ. Լէոնս
Բէթրէն , ազգու մի առեւտրականութիւն
արաւ , ձեռքի շարժուածներով իւր
միտք բացատրելով ունեւիւրներին
որոնք ողբերուեցան նորա հայրե-
նասիրական արտայայտութիւններովն :
Պատմեց Եւթօտէօնի դիւցազնական
պաշտպանութիւնը որի մէջ իւր քա-
ջութեամբ նշանաւոր հանդիսացած է
Բիէր-Քուտէրք հայրենաւերը , մի
խուլ և համր , որ պատնէշներին վը-
րայ կուռելով մեռած է եւսադոյն
գրօշակի ծաղքերին մէջ փաթթուած :
Պ. Լէոնս սաստկապէս դէմ խօ-
սեցաւ « արուեստական խօսակցու-
թեան » մեթոտի ներմուծման և դո-
վեց Փրանսացի Ապէ տը Լէբէի մե-
թոտը որի չնորհով խուլ և համբերը
70 էն 80 առ հարիւր կրնային կրը-
թուիլ , մինչդեռ նոր մեթոտով հա-
զիւ թէ 9/10ին 10 կամ 15 : Պ. Լէոնս
իւր ճառ վերջացուց բաժակ ա-
ռաջտրկելով Հանրապետութեան կե-
նաց :

ԱՐՏԱՍԱՀԱՅՐԻ ԼՈՒՐԵՐ

Լորա Լայրնս որ 20 տարեի է ի վեր
անգլիական դեսպանի պաշտօնը վա-
րած էր Փարիզի մէջ և գեւ. մի քանի
ամիս յառաջ հրաժարած էր այդ պաշ-
տօնէ , կիրակի օր մեռեր է Անգլիայի
մէջ : Լորա Լայրնս 1869ին անգլիական
դեսպան եղած է Կ. Պոլս :

— Պետերբուրգէն դեկտ. 3ին կը
հեռագրեն թէ արմատական դեսպա-
նատունը գտնուած այն թուղթեր
որոնք Զարին պիտի ներկայացուէին
հաստատելու համար Պիամարք իշխա-

նի արած յայտնութիւններն, գող-
ցուեր են դեռականատունէն: Հար-
ցանքնութիւն բացուած է այդ թըղ-
թերի կորստեան վրայ:

Պատերազմական նախարարը ե-
ռանդով կաշխատի բոլոր բերդերին
մէջ ուտեստի պաշարներ դնելու:
Սահմանազուլի քաղաքներն բնակող
բոլոր Աւստրիացիներ բարձրագոյն
հրաման ստացան ուսական հողէն
մեկնելու: Բոլորիս մէջ այժմ 27,000
ձիւար զօրք կայ: 114 թնդանթ-
ներ շարուած են սահմանազլիսին վը-
րայ:

— Իտալիայի մէջ աղէտալի երկրա-
շարժներ պատահեր են: Բոճիանօի
մէջ՝ ուր մեծ քիւսաներ եղեր են, ժո-
ղովուրդը սարսափահար փախեր է
դաշտերն: Պիզիկանօի մէջ 900 տուն
փլեր, 22 մարդ մեռեր և 60 մարդ
վիրաւորուեր է: Եղած քիւսար մէկ
միլիոն ֆրանք կը հաշուեն: Կառա-
վարութիւնը օգնութիւն կը ղրկէ վը-
նասուածներին:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

CONSTANTIN P. CHÉHIAZ

Négociant-commissionnaire
à Milan (Italie)

Հայ վաճառականները որոնք կը
փախազին ուղղակի յարաբերութեան
մտնել Պ. Կոստանդին Շիէիանտի պատ-
ուար Հայ վաճառատան հետ, յանձ-
նարարութեամբ ամեն տեսակ ապ-
րանքներ գնելու կամ ծախելու հա-
մար, պէտք է դիմեն ուղղակի հե-
տեւեալ հասցէին:

Monsieur Constantin P. Chéhiantz
No. 18, Via Lauro, 18
Milan (Italie)

CONTES GRIVOIS

DEUXIÈME SÉRIE

Par Evariste Carrance

La deuxième série de ces contes rabelai-
siens vient de paraître. Elle est digne de la
première dont le succès énorme n'est pas
épuisé. La deuxième série contient des
contes salés: Le Pèlerinage, Le Mari
gourmand, Les deux Huissiers, Le pe-
tit Pain, Les deux Pochards, Selon
l'Évangile. Il faut lire cela pour rire à se
tordre.

Adresser, pour recevoir le petit volume
franco, 50 centimes à M. le Directeur de la
REVUE FRANÇAISE, 6, rue du Saumon, à
AGEN.

ԻՄՔԱՅԻՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Հարկ կը համարինք ծանուցանել
Արմենիայի բաժնորդ գրուիլ ցանկա-
ցողներին որ չուղեւոյժ ունէ մնացորդ
հաշիւ ունենալ մեր բաժնորդների
հետ լրագրի Գ տարէջընդին վերջ
(1888 յուլիսի վերջ), այսուհետեւ
տարեկան բաժնորդագրութիւն չենք
կարող ընդունիլ Արմենիայի համար:

Ինչպէս գրուած է արդէն Արմե-
նիայի ճակատը, բաժնորդագրութիւն-
ներն կը սկսին ամառադրութիւններէն (նոր
Տոմարի համեմատ): Ուստի անոնք որ
կուղեն իրենց բաժնորդագրութեամբ
պատուել և քաջալերել Արմենիայի,
իրենց սկսած ամառադրութիւն մինչեւ 1888
Յուլիսի վերջ ամէն մէկ եռամսեայի
համար 3 ֆր. հաշուելով պէտք է
ղրկեն բաժնորդագրին: Իսկ եթէ ե-
ռամսեայներէն դուրս մէկ կամ երկու
ամիս ալ մնայ մինչեւ 1888 Յուլիսի
վերջ, պէտք է 2 ֆր. հաշուել մէկ
ամսի համար:

Հայրենասիրական հրատարակութիւններ

Արմենիայի խմբագրատունը ծախու-
կը գտնուին հետեւեալ աժանագին
վէպիկներն, որոնք Պետերբուրգ տը-
պագրուած են, յատկապէս հայ ժո-
ղովրդին մէջ անձնապաշտպանութեան
և հայրենասիրութեան դադարաւար-
ներն տարածելու նպատակով:

1. Ռարիշի գերեզմանի վրայ առանց
արտասոսքի եմ լաց լինում. (Նիւթը
առնուած է Հայերի կրած հարստա-
հարութիւններէն Տաճկահայաստանի
մէջ, վաշխառու հայ հարուստների
և զաղրաբարոյ ու բարբարոս դայ-
մագամների ձեռքէն): Գինն է 20 սնդ.

2. Բուրլար առաքակապետ. (Քրիս-
տոնեայնների հանգստութեանը հա-
մար թիւրքիայի ստորագրած դաշնա-
գիրներին մեռած տառեր լինելը ցոյց
կուտայ. կը նկարագրէ մի մահմետա-
կանի դադնութեան զոհ եղած մի
բուլղար ընտանիքի սրտածախիկ դու-
թիւնը և վրիժառութեան համար
դործնական միջոցներ ցոյց կուտայ):
20 սնդ.

3. Ժաննա տ'Արթ—Գաղղիայի ազատող
(Շատերին յայտնի է այս մանկամարդ
հոլուուհուն, այս գիւղացի աղջկան
հայրենասիրական եռանդը որով մի
խումբ մարդիկ գլուխը ժողոված, հի-
անալի յաղթութիւններ տարու Անգ-
լիացիներին դէմ երբ ասոնք ամեն
կողմէ ճնշած և նեղը ձգած էին Ֆը-
րանսան): 15 սնդ.

4. Նեղա — Տառիս պատմածը (Նիւ-
թը առնուած է թիւրքերի տիրապե-
տութեան ժամանակ Պալարիսի մէջ
Տէլիպաշներին արած բարբարոսու-
թիւններէն): 20 սնդ.

5. Գոնցօ — Բուրլար առաքակապետի
պատմածը (Հարստահարուած հայրե-
նիքի վրէժն առնելու համար՝ կնաշ
մասնակցութեամբ կազմուած մի ա-
ւաղակային խմբի դործերն կը պատ-
մէ): 20 սնդ.

Վերոգրեալ տետրակներն կը ղըր-
կուին իրենց առջեւ նշանակուած գի-
ներով, փաստի ծախքը Արմենիայի խմ-
բագրութեան վճարուելով: Ով որ

20 տետրակ դնէ մէկ անգամէն, այ-
սինքն չորս օրինակ խրաքանչիւր
տետրակէն, 1/2 ֆր. 12 ղեղէ կաննք
վերագրեալ գներին վրայ, այսինքն
կը ստանանք 20 տետրակին համար
3 ֆր. և 35 սնդ. փոխանակ 3
ֆր. և 80 սնդ. փոխ:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք
չղրկուի:

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԻՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատունը ծախու-
կը գտնուին հետեւեալ գիրքերն ու-
րոնք իրենց առջեւ նշանակուած գի-
ներով կը ղըրկուին ուղղութեամբ, փա-
տի ծախքը խմբագրատունէն վճար-
ուելով: Ստալը կանխիկ չվճարուած
գիրք չղրկուի: Կարելի է ստակ ղըրկել
մանտա-փոստով կամ ֆրանսական նա-
մակագրոյձներով (timbres-poste).
նոյնպէս և ամերիկեան տոլար թըղ-
թագրամով (1 տոլարը 5 ֆրանգի
հաշուով):

ԳԱՄԱՌ-ԲԱԹԻՊԱ—ԱԶՍԱՆ ԵՐԳԵՐ.
(Գրամառ—Փաթիլայի «բանաստեղծու-
թիւններ») Եւ Սղառ Երգերի մասը տ-
ռանձին տետրակով տպագրուած),
20 սնդ. փոխ:

ԽԻՐԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ — ՎԱՆԳՈՅԺ.
(Ամեն. Խրիւմեան Արքայանի գրած
սրտաշարժ, խրատական և ազատա-
շունչ տետրակը 1876ի Վանի հրգե-
հին նկատմամբ): 70 սնդ. փոխ:

Գ. ԱՐՈՎԱՆԱՅ — ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. (Ամեն Հայի համար
անհրաժեշտ պարտք է խմանալ իւր
ազգի պատմութիւնը, գիտնալ թէ
ինչպէս սկսեր է իւր ազգ, որտեղ
ունեցեր է իւր հայրենիք, ինչպէս
եկեր հասեր է մեր օրեր, որոնք ե-
ղած են իւր երջանկութեան և իւր
թշուառութեան պատճառներ և այլն):
Գէորգ Արաւելանց. որ Տիգրիսի ներ-
սիւսեան վարժարանին մէջ Հայոց պատ-
մութեան ուսուցիչ էր և որ յանկարծ
մի օր, չէլացուիլ ինչ-կերպով, ան-
յայտացած է, իւր տանգած դասե-
րի համառօտութիւնը գրի վրայ ամ-
փոված և թողած էր: Այդ «Հա-
մառօտութիւն Հայոց ազգի պատ-
մութեան»ը որ մինչեւ այժմ երբորդ
տպագրութեան արժանացած է, ի
սկզբան կուտայ տեղեկութիւններ
Հայաստանի հին աշխարհագրութեան
վերաբերեալ և պատմութիւնն ալ այն-
պիսի ոճով կանէ որ չներկայացունէր
միայն թագաւորների կուլներ, այլ
և կը պատկերացունէ հայ ժողովրդի
վիճակը): 2 ֆր.

Ա. ՏԵՐ ՅԱՎՈՐԵԱՆ — ՀԱՅՐԵԱՆ
ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. (Պատկերազարդ ձեռ-
նարկ աշխարհագրութեան). 2 ֆր.
Եղիպտոսի հնութիւնները:

11. ԵԶՆԻԿ ՔԶՆՅ. ԵՐԶՆԻԿԱՆՅ —
ՀԱՅՐԵԱՆԱՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳԱՐԱՆ Հայ
դպրոցների համար (Արժ. Տ. Եզնիկ
քահանայն որ հայկական ձայնագը-

րութեան ուսուցիչ է Տիգրիսի ներ-
սիւսեան վարժարանին, 172 երեսներ:
բաղկացած այս երգարանի մէջ ժո-
ղոված և հրատարակած է աղգային
104 երգեր, անոնց եղանակներն ալ
ձայնագրելով հայկական խաղերով):
2 ֆր. 80 սնդ. փոխ)

ՀԻՍՏՈՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒՅԻ ՄԸ (Եւրպաի
մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վը-
րայ արած խորհրդածութիւններով
կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը
պատմէ Երեսնացի մի հայ աղջկան
հաստատամութիւնը մահմետական
կրօնը չընդունելու և իւր հայ նշանա-
ծի հաւատարիմ մնալու համար),
30 սնդ. փոխ:

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒԴԱՅԻ (Հայ գիւղացիների
բուն վիճակը որ շատերին անձանթ
մնացած է, ուսուցիչներու պէտքը
կը ներկայացունէ), 20 սնդ. փոխ:

Գ. ՍԱՂԱՄԱՆ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի
ազատութեան ցանկացող մի Հայի
մաղթանքներն և մտածումներն եւ
Սաղմոսի ոճով գրուած), 40 սնդ. փոխ:

ԼԵԻՈՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Կիլիկիայի վերջին թագաւոր Լեւոն
Լուսինեանի որ կը հանդիս ֆարիդ ի
Սէն-Տընի Կեղեցիկներանց վանքին մէջ,
չիրմին պատկերը կը գտնուի «Արմե-
նիա»ի խմբագրատունը: Շիրմին վրայ
կայ, տաղանտով իրեն զատ, և Լեւոն
թագաւորի արձանը:

Պատկերի գինն է 60 սնդ. փոխ:
Խմբագրութիւնն կը վճարէ փոստի
ծախքը:

ՀԱՅԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ՕՏԱՐՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՄ

Փորձի խմբագրատուն Մեծ. Պրն.
Արքար Յաջանեւեանի կարգացած
մի հրատարակական դասախօսու-
թիւնն է Հայկական խնդրին նկատ-
մամբ Թիֆլիսի ժողովարանին մէջ 1879
թ. մայիսի 17ին: Կը ներկայացունէ
Եւրոպայիների նկատառութիւնները
Հայերի մասին և կը նկարագրէ Լոն-
տոնի Անգլո-Հայկական Մասնագիւ-
ղի արած միջոցները 1878 յուլիսին,
Հայկական խնդրին համար: Կը ծախ-
ուի «Արմենիա»ի խմբագրատունէ:
Գինն է 1 ֆր., փոստի ծախքը մեր
վրայ:

ՏԵՐԵՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant: FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայրենի տպարան Մ. Փորթոպալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLE
rue Vacon 50.